ISSN *2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)*
2026. № 50 (УДК 81) : 179-184
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics

УДК 811.133.1'42:75

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 23.07.2026 р.
Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 26.07.2026 р.
Оригінальність тексту [The originality of the text] – 93,6 %
Прорецензовано [Peer-reviewed] –13.08.2026 р.
Рекомендовано до друку [Recommended for publication] – 29.08.2026 р.
http://doi.org//10.17721/2663-6530.2026.50.179-184

СИМВОЛІЧНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ЖИВОПИСУ У ФРАНЦУЗЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ МІШЕЛЯ УЕЛЬБЕКА «LA CARTE ET LE TERRITOIRE»)

Ірина Олегівна Чаюн *(Київська обл., Україна)*

https://orcid.org/0000-0002-7452-0784
iryna.chaiun@knlu.edu.ua

доктор філософії, викладач кафедри італійської і французької філології та перекладу
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

У статті досліджено особливості символічної репрезентації живопису у французькому художньому тексті на матеріалі роману Мішеля Уельбека «La Carte et le Territoire». Увагу зосереджено на функціонуванні живописного коду як засобу інтермедіальної організації художнього тексту та формування його семантичної структури. Проаналізовано мовні механізми вербалізації візуальних образів, мистецьких творів і творчих практик, а також визначено їхню роль у формуванні символічних значень. Встановлено основні лексичні та описові засоби репрезентації живопису. Обґрунтовано, що міжсеміотичне перекодування візуальних образів забезпечує їх інтеграцію в текстову структуру, сприяє характеристиці персонажа та концептуалізації дійсності. Виявлено роль живописного коду у формуванні багаторівневої семантики роману.

Ключові слова: *інтермедіальність, живописний код, символічна репрезентація, художній текст, вербалізація, візуальність.*

SYMBOLIC REPRESENTATION OF PAINTING IN FRENCH LITERARY TEXT (BASED ON MICHEL HOUELLEBECQ'S NOVEL *LA CARTE ET LE TERRITOIRE*)

Iryna O. Chaiun *(Kyiv region, Ukraine)*

https://orcid.org/0000-0002-7452-0784
iryna.chaiun@knlu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor at the Department of Italian and French Philology and Translation
Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
03150, Kyiv, 73, Velyka Vasylkivska Str.

The article examines the specific features of the symbolic representation of painting in French literary text based on Michel Houellebecq's novel La Carte et le Territoire. *The study focuses on the functioning of the*

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])
Символічна репрезентація живопису у французькому художньому тексті (на матеріалі роману Мішеля Уельбека «La carte et le territoire») (Українською) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© Чаюн І. О. [Chaiun I. O.]*, iryna.chaiun@knlu.edu.ua*

pictorial code as a means of intermedial organization of the literary text and as an important component of its semantic structure. Particular attention is paid to the linguistic mechanisms through which visual information, works of art, artistic practices, and elements of the painting discourse are verbalized and incorporated into the narrative space of the novel. The analysis considers lexical units denoting artistic activity, visual objects, artistic materials, and the results of creative work, as well as descriptive constructions and contextual oppositions that contribute to the formation of pictorial meanings.

The study demonstrates that the representation of painting in the novel is not limited to the reproduction or verbal description of visual phenomena. Through intersemiotic recoding, visual images are transformed into verbal signs and acquire additional semantic and symbolic meanings within the literary context. The pictorial code contributes to the characterization of the protagonist, the representation of his artistic development, and the conceptualization of his individual perception of reality. Particular significance is attributed to the symbolic contrast between different types of visual representations, which reveals the relationship between artistic choice, perception, and the construction of meaning.

The findings indicate that the interaction of verbal and visual codes enhances the semantic complexity of the literary text and contributes to its intermedial organization. Painting therefore functions simultaneously as an object of representation, a means of character construction, and a conceptual instrument for interpreting reality. The study confirms the significance of pictorial intermediality as a mechanism of meaning formation in contemporary French literary discourse.

Keywords: *intermediality, pictorial code, symbolic representation, literary text, verbalization, visuality.*

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі символічної репрезентації живопису в романі Мішеля Уельбека *La Carte et le Territoire* з урахуванням взаємодії вербального та візуального кодів. У роботі систематизовано основні способи вербалізації живописних образів і мистецьких практик, визначено їхній символічний потенціал та встановлено роль живописного коду у формуванні семантичної структури художнього тексту. Уточнено специфіку функціонування живописної інтермедіальності як засобу смислотворення у французькому художньому тексті.

Постановка проблеми. У сучасному французькому художньому тексті взаємодія вербального та візуального кодів є одним із продуктивних способів формування багаторівневої семантики. Особливого значення набуває репрезентація живопису, яка виходить за межі простого опису творів мистецтва та може виконувати символічну, композиційну й концептуальну функції. У цьому контексті актуальним є дослідження мовних механізмів вербалізації живописного коду та визначення його символічного потенціалу в художньому тексті. Роман Мішеля Уельбека «La Carte et le Territoire» становить показовий матеріал для такого аналізу, оскільки мистецтво, зокрема живопис, посідає важливе місце в організації його образної та смислової структури.

Мета статті полягає у **виявленні та характеристиці особливостей символічної репрезентації живопису у французькому художньому тексті на матеріалі роману Мішеля Уельбека** «La Carte et le Territoire», а також у визначенні основних мовних засобів вербалізації живописного коду та його функцій у формуванні семантики твору.

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Symbolic Representation of Painting in French Literary Text (Based on Michel Houellebecq's Novel La carte et le territoire) (in Ukrainian) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© ***Chaiun I. O. [Chaiun I. O.]***, iryna.chaiun@knlu.edu.ua

ISSN ***2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)***
2026. № 50 (УДК 81) : 179-184
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics

Об'єктом дослідження є інтермедіальна репрезентація живопису у французькому художньому тексті. **Предметом дослідження** є мовні засоби та способи символічної репрезентації живописного коду в романі Мішеля Уельбека «La Carte et le Territoire».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика інтермедіальності та взаємодії вербального й візуального кодів активно досліджується в сучасному мовознавстві й літературознавстві. Теоретичні засади інтермедіальності розробляли **В. Вольф [Wolf, 2011], К. Клювер [Clüver, 2007], І. О. Райєвська**.

Творчість Мішеля Уельбека, зокрема роман «La Carte et le Territoire», досліджував **Дж. Армстронг**, зосереджуючись на взаємодії літератури та сучасного мистецтва, проблематиці репрезентації, образі митця та функціонуванні мистецьких творів у тексті.

Водночас **мовні засоби символічної репрезентації живопису в романі** «La Carte et le Territoire» **потребують подальшого системного вивчення**, що й визначає напрям цього дослідження.

Основний зміст. Інтермедіальність у сучасному французькому художньому тексті виявляється, зокрема, через взаємодію вербального та візуального кодів. Одним із найбільш виразних проявів такої взаємодії є репрезентація живопису, за якої образотворчі засоби та способи бачення світу трансформуються у вербальну форму. У романі Мішеля Уельбека «La Carte et le Territoire» живописний код посідає важливе місце в організації художнього простору та пов'язаний передусім із творчістю головного героя Жеда Мартена.

Живопис у романі репрезентується не лише через безпосередній опис картин, а й через номінацію мистецьких об'єктів, характеристику технік і творчого процесу, опис композиції, кольору, форми та просторової організації зображення. Таким чином, візуальна інформація набуває вербального вираження та інтегрується в структуру художнього тексту.

Особливого значення набуває творчість Жеда Мартена, який спочатку фотографує карти Michelin, а згодом створює серію фотографій та живописних творів, у яких осмислюється співвідношення людини, предметного світу й території. Уже сама назва роману «La Carte et le Territoire» актуалізує взаємозв'язок між зображенням і реальністю: карта постає як візуальна модель території, тоді як художній твір, як спосіб її інтерпретації та символічного переосмислення.

У романі М. Уельбека мистецтво також репрезентується як засіб концептуалізації та структурування дійсності, що реалізується через взаємодію вербального й візуального кодів. Живописний код набуває символічного значення завдяки його вербалізації в тексті та включенню мистецьких образів у систему номінацій, описових конструкцій і контекстуальних зв'язків.

Через художній опис візуальні об'єкти трансформуються у вербальні знаки, які не лише відтворюють їхні зображальні характеристики, а й актуалізують додаткові семантичні компоненти. У такий спосіб живопис функціонує як інтермедіальний засіб моделювання реальності: візуальний образ, перекодований засобами мови, стає складником художньої концептуалізації сучасного світу [Clüver, 2007; Wolf, 2011]. Водночас співвідношення карти й території актуалізує проблему неповної відповідності між репрезентацією та реальністю, що посилює символічний потенціал живописного коду.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])
Символічна репрезентація живопису у французькому художньому тексті (на матеріалі роману Мішеля Уельбека «La carte et le territoire») (Українською) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© Чаюн І. О. [Chaiun I. O.], *iryna.chaiun@knlu.edu.ua*

ISSN *2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)*
2026. № 50 : 179-184
Social Sciences. *Arts and Humanities*
PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics

Особливого значення для розкриття символічного потенціалу живописного коду набувають епізоди, у яких репрезентовано творчий процес Жеда Мартена. У цих фрагментах художня діяльність персонажа постає не лише як об'єкт зображення, а й як засіб осмислення власного «я» та взаємодії з навколишньою дійсністю. Вибір об'єктів для мистецької репрезентації формує своєрідну систему знаків, через яку персонаж структурує власне сприйняття світу. Таким чином, живопис у романі виконує не тільки зображальну, а й концептуальну функцію, актуалізуючи проблематику співвідношення людини, мистецтва та реальності.

Отже, роман «La Carte et le Territoire» демонструє багаторівневу організацію інтермедіального коду, у межах якої конкретні мистецькі об'єкти набувають додаткового символічного значення. Їхня репрезентація в тексті здійснюється за допомогою вербальних засобів, що забезпечують перекодування візуальної інформації та її інтеграцію в загальну семантичну структуру роману. У цьому аспекті інтермедіальність виходить за межі суто ілюстративної функції й бере участь у формуванні художньої концепції дійсності.

Для конкретизації зазначених положень звернімося до фрагмента роману, у якому репрезентовано ставлення головного персонажа до живопису та його творчого процесу:

«Jed ne se souvenait plus quand il avait commencé à dessiner. Tous les enfants dessinent sans doute, plus ou moins, il ne connaissait pas d'enfants, il n'était pas sûr. Sa seule certitude à présent, c'est qu'il avait commencé à dessiner des fleurs – sur des cahiers de petit format, à l'aide de crayons de couleur.

Les mercredis après-midi généralement, et parfois les dimanches, il avait connu des moments d'extase, seul dans le jardin ensoleillé, pendant que la baby-sitter téléphonait à son petit ami du moment. Vanessa avait dix-huit ans, elle était en première année d'économie à l'université de SaintDenis/Villetaneuse, et pendant longtemps elle fut le seul témoin de ses premiers essais artistiques. Elle trouvait ses dessins jolis, elle le lui disait et elle était sincère, cependant elle lui jetait parfois des regards perplexes. Les petits garçons dessinent des monstres sanguinaires, des insignes nazis et des avions de chasse (ou, pour les plus avancés d'entre eux, des chattes et des bites), des fleurs rarement.» [Houellebecq, 2010, p. 22].

Показовим для дослідження символічної репрезентації живопису є фрагмент роману, у якому описано перші художні спроби Жеда Мартена. Уже на початку епізоду увагу привертає лексема *«dessiner»*, повторена в різних формах (*«Tous les enfants dessinent»*, *«il avait commencé à dessiner des fleurs»*, *«ses dessins»*). Її повторюваність формує своєрідне **лексико-семантичне поле образотворчого мистецтва**, представлене також номінаціями *«cahiers»*, *«crayons de couleur»*, *«essais artistiques»*, *«dessins»*. Таким чином, візуальний код вводиться до тексту через систему вербальних одиниць, які безпосередньо номінують матеріальні засоби та результати творчого процесу.

Особливого значення набуває конструкція *«il avait commencé à dessiner des fleurs»*. Вибір саме квітів як першого об'єкта зображення має символічний потенціал. На відміну від предметів, які, за спостереженням оповідача, зазвичай зображують хлопчики, квіти репрезентують природний, органічний і естетичний світ. У цьому

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Symbolic Representation of Painting in French Literary Text (Based on Michel Houellebecq's Novel La carte et le territoire) (in Ukrainian) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© ***Chaiun I. O. [Chaiun I. O.]***, iryna.chaiun@knlu.edu.ua

ISSN *2413-5593 (Print); ISSN 2663-6530 (On-line)*
2026. № 50 (УДК 81) : 179-184
ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ, ПРАГМАТИКИ ТА КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics

контексті малювання постає не просто дитячою діяльністю, а першою формою **візуального освоєння дійсності**. Важливо, що письменник не деталізує самі малюнки, а акцентує увагу на акті їх створення, що переносить смисловий центр із результату на процес художнього сприйняття.

Цей аспект підсилюється лексемою *«extase»* у словосполученні *«des moments d'extase»*. Вона виводить опис дитячого малювання за межі нейтральної характеристики дозвілля та наділяє творчий процес емоційно-психологічним виміром. Малювання стає для Жеда станом особливого сприйняття світу. Показовим є й контекстуальне поєднання *«seul dans le jardin ensoleillé»*, де просторові та світлові характеристики створюють сприятливе середовище для творчого акту. Лексеми *«jardin»* та *«ensoleillé»* актуалізують природний візуальний простір, який корелює з обраним персонажем об'єктом зображення – квітами.

Важливим для інтермедіального аналізу є також поєднання в одному фрагменті **візуального та вербального способів опису**. Самі малюнки читач не бачить: вони існують винятково у вербальному просторі роману. Візуальний об'єкт таким чином проходить процес **міжсеміотичного перекодування**: те, що в первинній ситуації належить до образотворчого коду, у художньому тексті репрезентується мовними засобами. Номінації *«dessins»*, *«fleurs»*, *«crayons de couleur»* забезпечують мінімальну вербалізацію візуального образу, тоді як контекст розширює його символічне значення.

Цікавою є й опозиція, створена в кінцевій частині фрагмента: *«Les petits garçons dessinent des monstres sanguinaires, des insignes nazis et des avions de chasse […] des fleurs rarement»*. Перелік типових дитячих зображень побудовано за принципом семантичного контрасту. Номінації *«monstres sanguinaires»*, *«insignes nazis»*, *«avions de chasse»* формують лексичний ряд, пов'язаний із насильством, агресією та війною, тоді як *«fleurs»* протиставляються цьому ряду як образи природи й краси. Отже, вибір Жедом квітів набуває додаткової символічної маркованості: він характеризує не лише предмет його раннього малювання, а й специфіку його **візуального способу сприйняття світу**.

З погляду символічної репрезентації живопису особливо важливим є те, що мистецтво в цьому епізоді пов'язується з **формуванням індивідуального бачення дійсності** [Wolf, 2011]. Фраза *«sa seule certitude à présent»* акцентує ретроспективну значущість цього досвіду: дорослий Жед не пам'ятає точно, коли почав малювати, однак зберігає впевненість щодо перших об'єктів своєї творчості. Таким чином, спогад про малювання квітів стає елементом реконструкції його творчої та особистісної ідентичності.

Отже, у цьому фрагменті живописний код реалізується через **лексичну номінацію мистецької діяльності, опис матеріальних засобів малювання, позначення результату творчості та репрезентацію об'єктів зображення.** Водночас його символічний потенціал формується завдяки контрасту між квітами та образами насильства, а також через опис емоційного стану героя під час творчого процесу. Малювання постає першою формою візуального структурування дійсності Жедом і водночас засобом формування його індивідуального способу бачення світу.

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])
Символічна репрезентація живопису у французькому художньому тексті (на матеріалі роману Мішеля Уельбека «La carte et le territoire») (Українською) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© Чаюн І. О. [Chaiun I. O.], *iryna.chaiun@knlu.edu.ua*

Таким чином, уже в епізоді дитячих малюнків закладається одна з ключових для роману моделей: мистецтво функціонує як спосіб вибору, фіксації та символічного впорядкування фрагментів реальності. Саме ця модель надалі розвивається у творчості Жеда Мартена – від дитячих малюнків до фотографії, картографічних образів і професійного живопису.

Висновки. Проведений аналіз засвідчив, що символічна репрезентація живопису в романі Мішеля Уельбека «La Carte et le Territoire» реалізується через взаємодію вербального та візуального кодів. Живописний код не обмежується номінацією мистецьких об'єктів або описом творчого процесу, а бере участь у формуванні семантичної структури художнього тексту. Його вербалізація здійснюється за допомогою лексичних одиниць на позначення образотворчої діяльності, мистецьких матеріалів і результатів творчості, описових конструкцій, екфрастичних фрагментів та контекстуальних опозицій.

На матеріалі роману встановлено, що живопис виконує не лише зображальну, а й символічну та концептуальну функції. Зокрема, раннє захоплення персонажа Жеда Мартена малюванням квітів репрезентує формування його індивідуального способу сприйняття та візуального структурування дійсності. Контраст між образами квітів і типовими дитячими зображеннями, пов'язаними з насильством та агресією, посилює символічне навантаження живописного коду.

Отже, взаємодія вербального й візуального кодів у «La Carte et le Territoire» забезпечує міжсеміотичне перекодування мистецьких образів та їх інтеграцію в художню структуру роману. Живопис у тексті постає засобом концептуалізації дійсності, формування персонажної ідентичності та осмислення співвідношення між репрезентацією і реальністю.

Перспективи подальших наукових розвідок. Перспективним видається подальше дослідження символічної репрезентації інших видів мистецтва в романі Мішеля Уельбека, зокрема фотографії, картографії та кінематографа. Окремої уваги потребує комплексний аналіз мовних засобів реалізації різних інтермедіальних кодів, їхньої взаємодії та функціонального співвідношення.

Перспективним також є зіставне дослідження інтермедіальної репрезентації живопису в інших французьких художніх текстах XX–XXI століть, що дасть змогу виявити типологічні особливості та закономірності функціонування візуального коду в сучасному французькому художньому дискурсі.

References:

1. Clüver, C. (2007). Intermediality and interarts studies. In *Changing borders: Contemporary positions in intermediality*. Intermedia Studies Press.
2. Wolf, W. (2011). (Inter)mediality and the study of literature. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture, 13*(3). https://doi.org/10.7771/1481-4374.1789
3. Houellebecq, M. (2010). *La carte et le territoire*. Flammarion.

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])
Symbolic Representation of Painting in French Literary Text (Based on Michel Houellebecq's Novel La carte et le territoire) (in Ukrainian) **[Symvolichna reprezentatsiia zhyvopysu u frantsuzkomu khudozhnomu teksti (na materiali romanu Mishelia Uelbeka «La carte et le territoire»)]**
© ***Chaiun I. O. [Chaiun I. O.]***, iryna.chaiun@knlu.edu.ua